

Az utóbbi időben számos, évtizedek óta „alvó”, egykori ügynököt lelepleztek történészek és újságírók, akik a kultúra, a sport területén, illetve a katolikus egyház hierarchiájában foglaltak el jelentős pozíciókat.

Az utóbbi időben számos, évtizedek óta „alvó”, egykori ügynököt lelepleztek történészek és újságírók, akik a kultúra, a sport területén, illetve a katolikus egyház hierarchiájában foglaltak el jelentős pozíciókat. Balogh páter több volt egyszerű ügynöknél, Rákosi mellett asszisztált az ellenzéki pártokat felszámoló szalámi-politikához.

Közvéleményünk egyetért abban, hogy a „kipécézések” mindaddig folytatódni fognak, amíg a magyar országgyűlés nem teremti meg a pártállami múlt intézményes feltárásának törvényi kereteit. Nyilvánvaló, hogy a képviselőknek végre olyan jogszabályokat kell alkotniuk, melyek nemcsak az érintettek és a kutatók, de minden érdeklődő állampolgár számára lehetővé teszi a titkosszolgálati iratok tanulmányozását, illetve az érdeklődésre számot tartó adatok nyilvánosságra hozását, és nemzetbiztonsági okokra hivatkozva nem köti külön engedélyhez bizonyos kényes dossziék tanulmányozását.

Miért annyira kényes és kínos még mindig ez az egész ügynökhistória, tizenhat évvel a rendszerváltás után is? A jeles filmrendező, a jó tollú színikritikus, és a tudományos rangot szerzett közgazdász ügynökként való lelepleződése, valamint annak a ténynek a feltárása, hogy magas rangú egyházi személyek is kapcsolatban álltak a pártállami titkosszolgálattal nem azért döbrent meg bennünket, mert nem tudtunk volna ilyesmit elképzelni ezekről a tehetséges és derék emberekről. Ezek a történetek az 1956-os megtorlások után kiépülő „gulyáskommunizmus” konstrukciójának mélyrétegeibe engednek betekintést, melyben – Illyés Gyula szavaival – immár nem kényszerből, hanem önként volt „mindenki szem a láncban”.

Tény, hogy a pártállami titkosszolgálat 1956 után komoly pozíciókat épített ki a kultúra, a művészet illetve az egyház berkeiben. „...Talán nem is az volt a szervek igazi szándéka, hogy információt szerezzenek, hanem hogy terjeszkedjenek, hogy a beszervezések révén évtizedekre megfélemlítsék és magukhoz korrumpálják a célba vett közeget. A rendszert nem tudták megvédeni, de ez utóbbi a jelek szerint sikerült”, Mink András írta a fenti sorokat, a Beszélő 2006/2-es számában Omerta címmel megjelent cikkében. a filmszakmát felajzó ügynökbotrány kapcsán.

Az 1989-90-es rendszerváltás során a Kádár-rendszer kompromittálódott politikusaitól egy olyan politikusi garnitúra vette át a stafétabotot, amely a közvélemény szemében „tisztának” ítéltetett, többnyire neves értelmiségiek, ők képviselték a „másik” Magyarországot. Nem lehet azonban kizárni, hogy a több mint négy évtizeden át uralkodó pártállami elit a titkosszolgálaton keresztül diszkréten ellenőrizte, sőt befolyásolta ezt az értelmiségi társaságot. Sokáig tartotta magát az a mende-monda, hogy az első szabadon választott 1990-es országgyűlés képviselőinek többségének volt valamilyen ügynökmúltja, és az újonnan alakult pártok vezetésében hemzsegtak a beépített emberek. Mindenestre tény, hogy a parlament csak a ciklus legvégén, 1994 március végén fogadta el az első, eleve kiherélt ügynöktörvényt, és csak a második ciklus végén, 1997-ben hozták létre az Állambiztonsági Levéltárt.

Közelmúltunkat már csak azért sem szabad sematikusán ábrázolni, mert még a régebbi múltat, az 1945-öt követő koalíciós időszakot sem ismerjük kielégítően. Itt van például Balogh István kisgazdapárti miniszterelnökségi államtitkár, majd az 1947 augusztusi „kékcédulás” választásokon pártvezérként fellépő katolikus pap esete.

Klettner Csilla, fiatal történész a Huszadik Század Intézet „Korrajz 2002” című, 2004-ben megjelent évkönyvében összefoglalja mindazt, amit a páterről a források alapján meg lehetett tudni. Kovács Imre, aki az általa alapított Független Magyar Demokrata Párt (FMDP) képviselőjeként indult az 1947-es választásokon „Fráter György ikertestvérének” nevezte a pátert. Balogh páter szívesen hivatkozott azzal, hogy 1944 novemberében, amikor az emigrációból hazatért Révai József, és az illegalitásból kilépő Erdei Ferenc Szegeden (pontosabban Mórahalmon) meglátogatták, „kitalálta a koalíciót”.

„A politikai rendszer egy katolikus plébánián született meg, mint koalíció....egy katolikus pap kezdeményezésére”. Tagja volt a Debrecenből Moszkvába utazó magyar fegyverszüneti delegációnak. A zsidó származású páter kétes szerepet töltött be az Elhagyott Javak Kormánybiztossága élén (állítólag deportált zsidók festményeivel, szőnyegeivel és bútoraival „kenyerezte le” a politikusokat), majd kisgazdapárti miniszterelnökségi államtitkárként részt vett a kisgazda párt szétverésében és Nagy Ferenc miniszterelnök lemondatásában.

A Mindszenty hercegprímás által kétszer is (1948-ban és 1956-ban) kiközösített katolikus pap, miután a Rákosi Mátyás jóváhagyásával megalakított, és a jobboldalt sikeresen megosztó FMDP-t egy évvel később „beolvasztotta” a későbbi hazafias népfrontba, később a békepapi mozgalom egyik alapítója volt. 1976-ban, a Váci utcai Szent Mihály templom igazgatójaként halt meg, miután megírta visszaemlékezéseit.

EGY KÁRTÉKONY ÜGYNÖK

Számos jel utal arra, hogy Balogh páter, aki a kortársak „kommunista papként” emlegettek, bizony ügynök volt, a demokrácia szempontjából egyike a legkártékonyabbaknak. De ezt még a forrásokat kiváló Klettner Csilla sem állítja határozottan, hiszen erre utaló levéltári forrást ő sem talált, s persze erről a páter sem beszél memoárjaiban. Tény ugyanakkor, hogy Balogh páter politikai ambícióit még 1956 után sem adta fel, amikor a Kádár-rendszer – bár érdemeiért kitüntette – már nem vette komolyan. Hogyan illeszthető egy közönséges ügynökről alkotott képbe, hogy 1968-ban olyan beadvánnyal fordul az Állami Egyházügyi Hivatalhoz, mely köztudomásúan a titkosszolgálat meghosszabbított karja volt, miszerint Magyarországon minél előbb be

kellene vezetni a többpártrendszert?

Balogh páter javaslata szerint „a többpártrendszer semlegesítené a különböző rétegek egy irányban történő támadását. Vagyis érvényesíteni kellene az ’oszd meg és uralkodj’ elvet. Az esetleges feszültségek levezetésére alkalmas lenne a parasztpárt visszaállítása és az értelmiség részére is egy új párt”, idézi a történész Balogh páter beadványát, aki természetesen az egyik, megalakítandó párt vezetőjének önmagát javasolta.

A kiváló képességű, ravasznak és körmönfontnak jellemzett Balogh pátert a kommunista vezetők a koalíciós időkben nyilvánvalóan kézben tartották (nem tudjunk pontosan, mivel), de mindenképpen több volt egyszerű ügynöknél. Maga is jelentős hatalommal bírt, s annak is elejét tudta venni, hogy mint feleslegessé vált tanút, valamelyik koholt perben eltegyék láb alól.

Nem valószínű, hogy a rendszerváltás pártfeladatára jó előre felkészült, Balogh páter tehetségével és erkölcsi gátlástalanságával „megáldott” emberek hiányoztak volna az első szabadon választott magyar országgyűlés padsoraiból. Őket és terveiket is leleplezné, ha az állambiztonsági iratokat szabadon, minden korlátozás nélkül lehetne kutatni, és a bennük talált adatokat nyilvánosságra lehetne hozni.

PELLE JÁNOS